

**КЗВО ЛОР «ЛЬВІВСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ
ІМЕНІ АНДРЕЯ КРУПІНСЬКОГО»
Кафедра психічного та фізичного здоров'я**

«До захисту допущено»
« ____ » _____ 2024 р.
Завідувач кафедри

ПЕТРИШИН МАРІЯ МИХАЙЛІВНА

УДК 616-008:159.923.31

Магістерська робота

**БІОПСИХОСОЦІАЛЬНИЙ ПІДХІД ЯК ШЛЯХ ДО РОЗУМІННЯ
СКЛАДНОСТІ СОМАТОФОРМНИХ РОЗЛАДІВ**

Спеціальність 223 Медсестринство

Наукова робота на здобуття освітнього ступеня магістр

Науковий керівник
кандидат медичних наук
Ліщук Р.М.

Львів – 2024

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. СОМАТОФОРМНІ РОЗЛАДИ, ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ	
1.1. Біопсихосоціальний підхід щодо питання соматоформних розладів.....	14
1.2. Соматоформні розлади та причини їх виникнення	25
РОЗДІЛ 2. СТРЕС ТА ТРИВОЖНІСТЬ	33
2.1. Стрес та його виникнення	32
2.2. Тривожність та тривожний розлад	48
2.3. Аналіз ступеня тривожності у сестер/братів медичних та здобувачів ЗВО.....	53
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ СОМАТОФОРМНИХ РОЗЛАДІВ ТА РОЛЬ СЕСТЕР/БРАТІВ МЕДИЧНИХ	60
3.1. Аналіз виснаження від стресу у респондентів різних вікових груп та роль сестер/братів медичних у подоланні стресу.....	58
3.2. Аналіз соматизаційних станів у підлітків та молоді.....	65
3.3. Аналіз розвитку соматоформних розладів у підлітків та молоді та застосування практик сестер/братів медичних.....	67
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	86

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

3

ЗОЗ - заклади охорони здоров'я;

МКХ-10 - Міжнародна класифікація хвороб 10-го перегляду

TAS - Торонтська шкала алекситимії

СРК – соматизаційний розлад кишківника

PHQ-15 - Опитувальник PHQ-15 (Patient Health Questionnaire-15)

K10 - Kessler Psychological Distress Scale «Шкала психологічного дистресу Кесслера»

КЗВО ЛОР-Комунальний заклад вищої освіти Львівської обласної ради

ВООЗ - Всесвітньою організацією охорони здоров'я

МКФ - Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я

DSM - Діагностичний і статистичний посібник з психічних розладів

АНОТАЦІЯ

4

Біопсихосоціальний підхід, який включає біологічні, психологічні та соціальні фактори, пропонує ефективну методологію для розуміння та управління соматоформними розладами. Цей підхід дозволяє не лише врахувати фізичні симптоми пацієнта, але й розглянути його емоційний стан, соціальні взаємодії та життєві обставини.

Соматоформні розлади є складними станами, які включають соматичні симптоми без медичного пояснення. Магістерська робота досліджує роль біопсихосоціального підходу у розумінні та методиці медсестринських практик та керуванні соматоформними розладами. Основні аспекти роботи включають аналіз сучасних теорій та підходів до поняття соматоформних розладів, вивчення впливу біологічних, психологічних та соціальних чинників на формування та розвиток таких розладів.

Сестри/брати медичні відіграють ключову роль у реалізації біопсихосоціального підходу в клінічній практиці. Вони не лише забезпечують безпосередню медичну допомогу, але й виступають важливими ланками в комунікації між пацієнтами та іншими медичними працівниками. Сестри медичні та брати медичні допомагають не тільки зібрати та проаналізувати інформацію про пацієнта, а також оцінити його як фізичний, так і психологічний стан. Вони також надають емоційну підтримку пацієнтам, що є дуже важливим для їхнього психосоціального благополуччя.

Завдяки своєму унікальному положенню, сестри медичні та брати медичні можуть сприяти ранньому виявленню соматоформних розладів, покращенню результатів інтервенції та покращенню якості життя пацієнтів. Вони відіграють роль просвітніх ресурсів для пацієнтів та їхніх родин, допомагаючи їм краще зрозуміти природу свого стану та можливості раннього лікування.

Таким чином, біопсихосоціальний підхід, реалізований за активної участі сестер/братів медичних та є важливим методом до покращення методів діагностики, терапії та керування соматоформними розладами. Це підкреслює необхідність інтеграції мультидисциплінарних технік і підходів у медичну практику для забезпечення всебічного та ефективного догляду за пацієнтами.

Магістерська робота висвітлює важливість біопсихосоціального підходу⁵ як інтегративної та комплексної стратегії керування соматоформними розладами, що сприяє кращому розумінню їхньої природи та ефективності впровадження догляду, медсестринських практик для полегшення страждань пацієнтів та покращення їхнього фізичного та психічного благополуччя.

ANNOTATION

The biopsychosocial approach, which includes biological, psychological, and social factors, offers an effective methodology for understanding and managing somatoform disorders. This approach allows for consideration of not only the patient's physical symptoms but also their emotional state, social interactions, and life circumstances.

Somatoform disorders are complex conditions that involve somatic symptoms without a medical explanation. This master's thesis explores the role of the biopsychosocial approach in understanding and managing somatoform disorders, particularly in the context of nursing practices. Key aspects of the work include an analysis of current theories and approaches to the concept of somatoform disorders, and an examination of the influence of biological, psychological, and social factors on the formation and development of these disorders.

Nurses play a key role in implementing the biopsychosocial approach in clinical practice. They not only provide direct medical care but also act as crucial links in communication between patients and other healthcare professionals. Nurses help collect and analyze information about the patient and assess their physical and psychological condition. They also provide emotional support to patients, which is very important for their psychosocial well-being.

Due to their unique position, nurses can contribute to the early detection of somatoform disorders, improve intervention outcomes, and enhance the quality of life for patients. They serve as educational resources for patients and their families, helping them better understand the nature of their condition and the possibilities for early treatment.

Thus, the biopsychosocial approach, implemented with the active participation of nurses, is an important method for improving the diagnosis, therapy, and

management of somatoform disorders. This highlights the necessity of integrating multidisciplinary techniques and approaches into medical practice to provide comprehensive and effective patient care.

The master's thesis emphasizes the importance of the biopsychosocial approach as an integrative and comprehensive strategy for managing somatoform disorders, which promotes a better understanding of their nature and the effectiveness of care implementation. Nursing practices are essential for alleviating patient suffering and improving their physical and mental well-being.

ВСТУП

Сучасна медицина не вперше стикається з розумінням взаємозв'язку між фізичними симптомами та психологічними чинниками, які лежать в основі соматоформних розладів. Підвищена увага до психосоціальних аспектів здоров'я відкриває шлях для розуміння складності цих розладів та розробки ефективних стратегій медсестринських практик.

В контексті цього, біопсихосоціальний підхід виявляється надзвичайно

важливим і перспективним. Цей підхід враховує взаємозв'язок між біологічними, психологічними та соціальними факторами, що лежать в основі соматоформних розладів, та відображає їхню комплексність. Важливою точкою зору є новий погляд на проблему, сприяючи більш глибокому розумінню механізмів виникнення та розвитку цих розладів.

Мета дослідження розвитку соматоформних розладів полягає у вивченні ролі біопсихосоціального підходу та розумінні їх складності. Дослідження цієї теми може принести нові знання та відкриття, які будуть корисні як для медсестринської практики, ефективного догляду за пацієнтами, так і для подальшого розвитку теоретичного розуміння соматоформних розладів.

Таким чином, дане дослідження ставить за мету розкрити роль біопсихосоціального підходу в розумінні розвитку соматоформних розладів, що сприятиме покращенню ментального здоров'я, необхідності інтеграції мультидисциплінарних методів, підходів у медсестринську практику для забезпечення всебічного та ефективного догляду за пацієнтами а також в подальшому наукового розвитку цієї проблеми.

Актуальність. Тема "Біопсихосоціальний підхід як шлях до розуміння складності соматоформних розладів" є дуже актуальною у сучасному науковому дослідженні, медсестринській практиці та відіграє ключову роль у роботі сестер/братів медичних, тому що вона використовує ідеї, методи, теоретичні положення з різних підходів, який поєднує біологічні, психологічні та соціальні аспекти, а також дозволяє більш повно зрозуміти природу та механізми соматоформних розладів.

У дослідженні психосоціальних факторів, які впливають на соматичне здоров'я, постійно зростає зв'язок із розумінням важливості психічного та соціального благополуччя та має вирішальне значення в аспекті роботи медсестринської діяльності з багатьох причин:

Соматоформні розлади характеризуються фізичними симптомами, які не мають очевидного медичного пояснення, що ускладнює їх ранню діагностику та діяльність сестер/братів медичних. Біопсихосоціальний підхід дозволяє врахувати всі можливі фактори – біологічні, психологічні та соціальні – що

впливають на стан пацієнта.

8

Сучасна медицина визнає необхідність інтеграції знань та вмінь з різних галузей для забезпечення всебічного догляду за пацієнтами. Сестри/брати медичні, працюючи в тісній співпраці з лікарями, психологами та соціальними працівниками, можуть ефективно впроваджувати біопсихосоціальний підхід у щоденну практику.

Сестри медичні та брати медичні часто є першими, хто контактує з пацієнтами, тому вони мають унікальну можливість виявляти соматоформні розлади на ранніх стадіях. Вміння розпізнавати симптоми та зрозуміти підгрунтя розладів дозволяє швидше спрямувати пацієнтів на відповідне лікування та підтримку.

Пацієнти з соматоформними розладами часто потребують не тільки медичної, але й емоційної підтримки. Сестри/брати медичні можуть надавати цю підтримку, допомагаючи пацієнтам зрозуміти свій стан, зменшити тривогу та покращити психологічний добробут.

Також сестри/брати медичні відіграють важливу роль у просвітницькій роботі, пояснюючи пацієнтам та їхнім родинам етіологію соматоформних розладів, можливі тригери та методи управління своїм станом. Це сприяє підвищенню обізнаності та зниженню стигматизації, пов'язаної з психосоматичними розладами.

Завдяки всебічному підходу до медсестринської практики та підтримки пацієнтів, сестри медичні та брати медичні можуть значно покращити якість життя пацієнта із соматоформними розладами, забезпечуючи йому всебічну допомогу та підтримку на всіх етапах обстеження та лікування.

Отже, біопсихосоціальний підхід є надзвичайно актуальним у сучасній медичній практиці та роль сестер/братів медичних у його реалізації є вирішальною для забезпечення комплексного та ефективного підходу та догляду за пацієнтами з соматоформними розладами.

Загалом, тема "Біопсихосоціальний підхід як шлях до розуміння складності соматоформних розладів" є дуже актуальною і важливою для подальшого розвитку як наукового дослідження, так і для клінічної практики в

Мета і завдання дослідження.

Мета магістерської роботи - вивчити та проаналізувати біопсихосоціальні аспекти соматоформних розладів, роль сестри/брата медичних в розробці ефективних стратегій щодо попередження виникення, підготовці до діагностичних методів обстеження, виконанні лікарських призначень та застосуванні медсестринських інтервенцій.

Для реалізації поставленої мети перед нами виникла потреба в розв'язанні таких завдань:

- Проаналізувати сучасний стан досліджень у галузі соматоформних розладів та біопсихосоціального підходу до їх розуміння.
- Вивчити біологічні, психологічні та соціальні чинники, які впливають на розвиток та прояв соматоформних розладів.
- Визначити важливу роль сестри медичної та брата медичного в догляді та ефективності при підготовці до методів діагностики та лікування соматоформних розладів з використанням біопсихосоціального підходу.
- Розробити рекомендації для клінічної практики та громадського здоров'я щодо підвищення ефективності ведення пацієнтів з соматоформними розладами, враховуючи роль сестри/брата медичної у забезпеченні цілісного догляду, ранньої діагностики, емоційної підтримки та просвітньої роботи з пацієнтами.

За допомогою цих завдань можна вдосконалити знання з механізмів розвитку соматоформних розладів та розробити практичні рекомендації, акцентуючи увагу на роботі сестри медичної та брата медичного у спостереженні, зборі даних, підтримці пацієнтів та впровадженні медсестринських практик.

Об'єкт дослідження – здобувачі КЗВО ЛОР «Львівська медична академія імені Андрея Крупинського» та сестри/брата медичні ЗОЗ м.Львова.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань обрано такі методи дослідження: проведення систематичного аналізу наявної літератури щодо біопсихосоціального підходу до розуміння

соматоформних розладів, що дозволить нам оцінити поточний стан досліджень,¹⁰ виявити головні тенденції та прогалини у знаннях та визначити напрямки для вивчення. Також проведення емпіричного аналізу на основі збору первинних даних: анкетування; методів опитування; тестування; методів обробки даних (узагальнення та систематизація); спостереженні та інтерв'ю з респондентами, медичними працівниками. Використання статистичних методів для аналізу отриманих даних та вивчення взаємозв'язків між біологічними, психологічними та соціальними чинниками, які впливають на розвиток соматоформних розладів, аналіз та узагальнення літературних даних, розгляд та вивчення відповідно обраного опитувальника.

Наукова новизна теми "Біопсихосоціальний підхід як шлях до розуміння складності соматоформних розладів" полягає у використанні різних підходів для розуміння соматоформних розладів через призму біологічних, психологічних та соціальних чинників.

Соматоформні розлади являють собою складний феномен, що включає різні аспекти та відображають новий підхід щодо підготовки пацієнта до ранньої діагностики та методів терапії. До цього часу дослідження більшою мірою фокусувалися на одному аспекті, тоді як біопсихосоціальний підхід розглядає їх як комплексне явище. Також розширення теоретичних аспектів дозволяє розвивати розуміння соматоформних розладів, включаючи більш повне уявлення про їхні причини, механізми розвитку та можливості ефективних, індивідуалізованих медсестринських практик.

Дослідження біопсихосоціального підходу може відкрити нові можливості для інновацій у сфері ментального здоров'я через активну участь сестер/братів медичних у їх впровадженні. Розвиток інтегративних інтервенцій до розуміння соматоформних розладів сприятиме подальшому розвитку медсестринських практик та наукового дослідження в цій галузі а також завдяки ініціативам сестер/братів медичних у веденні та підтримці пацієнтів з цими розладами.

Отже, наукова новизна цієї теми полягає у розвитку інтегративного підходу до розуміння соматоформних розладів, що може сприяти подальшому розвитку медсестринської діяльності та наукового дослідження в цій галузі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження магістерської роботи можуть відобразити нові методи ранньої діагностики та медсестринської терапії соматоформних розладів, що базуються на біопсихосоціальному підході. Це може вплинути на практичну діяльність лікарів та інших медичних працівників, які займаються діагностикою та лікуванням цих розладів, що сприятиме одужанню пацієнтів.

Також отримані результати можуть сприяти кращому розумінню соматоформних розладів у суспільстві та зменшенню стигматизації, пов'язаної з цими розладами. Це може призвести до вдосконалення якості життя для людей, які стикаються з цими проблемами.

Одержані результати можуть служити стимулом для подальших досліджень у цій галузі. Наприклад, вони можуть вказати на потребу в додаткових клінічних обстеженнях для перевірки ефективності нових методів лікування, або можуть відкрити нові напрямки для дослідження впливу психологічних та соціальних чинників на ментальне та соматичне здоров'я.

На основі наших результатів можна також надати практичні рекомендації, які можуть бути корисними для медсестринських практик. Це можуть бути рекомендації щодо психосоціальних програм, навчання для сестер/братів медичних або стратегії попередження та управління стресом.

Загалом, практичне значення магістерської роботи полягає в її потенційній здатності вплинути на клінічну практику, соціальну медицину та подальше дослідження в галузі соматоформних розладів завдяки ініціативам сестер/братів медичних у веденні та підтримці пацієнтів з цими розладами.

Апробація результатів роботи. Основні положення та результати дослідження подавалися у наступних публікаціях:

Публікації. Основні положення та результати дослідження викладено у публікаціях:

1. Петришин М.М., Ліщук Р.М. «Тривога, як вид соматоформних розладів» Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Теоретичні та прикладні аспекти медико-біологічних наук» 18 травня 2023 збірник с. 218 - 222

2. Петришин М.М., Ліщук Р.М. «Соматоформні стани і травма» II Всеукраїнська науково-практична конференція. «Актуальні питання запровадження інтерактивно-інноваційних форм навчання у ЗВО медичного профілю» 2 червня 2023 збірник с. 88 - 91

3. Петришин М.М., Ліщук Р.М. «Соматоформні розлади та причини їх розвитку» Матеріали IV Регіональної науково-практичної конференції (заочна форма) «Стратегія розвитку вищої медсестринської освіти», м. Львів. 27 жовтня 2023. 112-118.

4. Петришин М.М., Ліщук Р.М., Рик Т.М. «Стрес та його вплив на життєстійкість українців» Міжнародна студентська науково-практична конференція «Теоретичні та прикладні аспекти медико-біологічних наук» 16 травня 2024 збірник с. 36 - 44

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (31 позиція), трьох додатків. Загальний обсяг магістерської роботи - 96 сторінок. Робота містить 8 рисунків, 3 додатки та 2 таблиці.